

705.8244-20.1.2023
PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH:

28 GRU. 2023

KIOT (ZA IKONOSTASEM)

Z up. Lubelskiego Wojewódzkiego
Konservatora Zabytków

mgr inż. arch. Arkadiusz Bojczuk
Kierownik Delegatury w Białej Podlaskiej

Z CERKWI PRAWOSŁAWNEJ P.W. ŚW. MIKOŁAJA

W ZABŁOCIU
21-509 KODĘŃ

powiat bialski

diecezja lubelsko – chełmska

data i nr rejestru zabytków

B/518 z 31.07.2008

Opr. Małgorzata Podgórska – Makal

Konservator dzieł sztuki

Upr. konserwatorskie 20/K/97

Nr dyplomu ASP w Warszawie 4997

LUBLIN

styczeń 2021

WNIOSKI I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

• OPIS

Kiot (Ołtarz boczny) za ikonostasem w formie architektonicznej przyściennej z ikoną „Chrystus w Ogrójcu”

Wymiary ołtarza 340 x 190 cm.

Ikona w ołtarzu wym. 157 x 109 cm.

Technika ikony: olej na desce, złoczone obramienie

Rama ikony drewniana, złoczona.

Czas powstania początek XX w., ok. 1907 r.

Kiot - Ołtarz boczny(za ikonostasem) – forma architektoniczna, przyścienna jednoosiowa. Dolna część w formie prostokątnej podstawy z nastawą. Podstawa na wysokim cokole, malowanym na niebiesko, z płytyną zamkniętą profilowaną ramką, flankowana dwoma graniastymi postumentami, na których od czota dekoracja snycerska roślinno- geometryczna.

Nastawa zamknięta trójkątnie, z obrazem oprawionym w drewnianą, profilowaną i złotą ramę flankowaną kolumnami.

Kolumny o rozbudowanych bazach w formie naprzemiennych wklęsłych i wątków oraz stylizowanych liści akantu. Trzony kolumn kanelowane, głowice kostkowe z dekoracją stylizowanego liścia akantu. Trójkątne zamknięcie w formie prostej listwy, w szczycie stylizowany liść akantu.

Ikona „Chrystus w Ogrójcu” – w kształcie stojącego prostokąta zamkniętego od góry łukiem dwuramiennym. Kompozycja centralna, jednopostaciowa, statyczna. W centrum przedstawienia postać klęczącego Chrystusa ukazana profilem. Wsparty rękami na kamieniu, dłonie splecione, twarz uniesiona do góry, wzrok skierowany na ukazujący się kielich w rozjaśnieniu. Ubrany w jasno czerwoną suknię i granatowy płaszcz. Wokół głowy złoty nimb z grawerunkiem. Rama wokół złoczona w formie bogato grawerowanej w ornament roślinno-geometryczny bordiury z emalią.

STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Obiekt znajduje się w świątyni czynnej, w której systematycznie odbywają się nabożeństwa.

Świątynia jest murowana, w latach 70. XX wieku w cerkwi prowadzone były szeroko zakrojone prace remontowe. W 1989 w cerkwi odnowione zostało pokrycie dachowe, zaś cztery lata później odmalowano wnętrze świątyni.

Ołtarz wraz z ikoną wymagają przeprowadzenia zabiegów konserwatorskich.

Architektura była kilkakrotnie przemalowana. Na powierzchni widoczne są warstwy wtórnej farby.

Widoczne są nieliczne otwory wylotowe po drewnojadach. W partii cokołowej widoczne znaczne ubytki gruntu i pozłoty.

Widoczne rozległe przetarcia złocenia do czerwonego pulmentu, na detalach snycerskich,

Widoczne pęknięcia struktury ołtarza na łączeniach desek struktury spowodowane pracą drewna.

Brak krzyżyka (zwieńczenia) w szczycie.

Cokół ołtarza przemalowany na niebiesko.

Warstwa malarska ikony mocno zabrudzona, werniks pożółkły, widoczne drobne ubytki w warstwie malarskiej i w gruncie.

Bordiura zabrudzona, ze śladami pożółkłej olify, widoczne ubytki w gruncie, odspojenia i spękania. Złoto poprzecierane, ubytki emalii w ornamencie.

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

OŁTARZ

Po wykonaniu dokumentacji fotograficznej i opisowej dokumentującej stan zachowania obiektu zostaną wykonane odkrywki w celu ustalenia pierwotnej kolorystyki. Wyniki badań zostaną przedstawione komisji konserwatorskiej w celu akceptacji oryginalnego koloru.

Powierzchnia ołtarza zostanie oczyszczona chemicznie i mechanicznie z wtórnych warstw farby.

Oczyszczanie wykonane zostanie chemicznie preparatami do usuwania przemalowań olejnych np. Tirolak lub Remosol, oraz mechanicznie skalpelami, nożami szewskimi i cykliną.

Jednocześnie podklejone zostaną odspojone partie oryginalnej malatury i złocień. Podklejanie wykonane zostanie wodną dyspersją polioctanu winylu (POW).

Po odstąpieniu oryginalnej warstwy malarskiej, powierzchnia zostanie doczyszczona z zabrudzeń. Wykonane zostaną niezbędne prace stolarskie polegające na wzmocnieniu struktury, uzupełnieniu brakujących lub uszkodzonych elementów snycerki drewnianej. Uzupełnienia wykonane zostaną z drewna tego samego gatunku co drewno użyte oryginalne.

Wykonana zostanie dezynfekcja drewna preparatem Lichenicida w etanolu.

Miejscowo wykonane zostanie zatrucie drewna preparatem Xyrein (zwalczającym drewnojady)

W miejscach osłabionych np. wskutek działania wilgoci i drewnojadów, wykonane zostanie wzmocnienie strukturalne drewna 5 % roztworem żywicy Paraloid B 72 w toluenie. Drobne ubytki podłoża zostaną uzupełnione akrylową szpachlą do drewna w kolorze drewna oryginalnego. Uzupełnione zostaną grunty kredowo-klejowe. Powierzchnia gruntu zostanie opracowana na mokro i na sucho.

Na uzupełnieniach gruntu w partiach malatury położona zostanie izolacja alkoholowym roztworem szelaku (politura) w celu zmniejszenia chłonności uzupełnień i wyrównania powierzchni.

Na detalach snycerskich wykonane zostaną rekonstrukcje złocień złotem płatkowym 23%K zgodnie z ich pierwotnym układem.

Wykonane zostanie scalenie i retusz naśladowczy partii polichromii.

IKONA

Ikona zostanie oczyszczona delikatnie z kurzu. Odspajające się malarstwo zostanie zabezpieczone, poprzez podklejenie łuszczącej się warstwy malarskiej i syjących się gruntów.

Wykonana zostanie dezynfekcja i dezynsekcja deski podobrazia preparatami dedykowanymi (Lichenicida, Xyrein)

Warstwa malarska zostanie oczyszczona z pociemniałego i pożółkłego werniksu preparatem dobranym na podstawie prób skuteczności. Złocenia zostaną oczyszczone wstępnie gumką w proszku.

Wykonane zostaną uzupełnienia ubytków warstwy gruntu na licu ikony do wysokości warstwy malarskiej. Powierzchnia kitów zostanie opracowana zgodnie z fakturą

powierzchni oryginału. Wykonany zostanie retusz uszkodzonych partii złotego tła złotem płatkowym.

Po oczyszczeniu warstwa malarska zostanie pokryta werniksem retuszującym po czym wykonany zostanie retusz warstwy malarskiej metodą retuszu naśladowczego w technice olejno – żywicznej. Po wypunktowaniu ikona zostanie zabezpieczona werniksem końcowym damarowym.

W trakcie trwania prac konserwatorskich prowadzona będzie dokumentacja wykonanych zabiegów.

Wszystkie zmiany programu prac konserwatorskich uzgodnione zostaną z przedstawicielami WUOZ.

PROPONOWANE POSTĘPOWANIE KONSERWATORSKIE

KIOT - OŁTARZ

1. Wykonanie badań obiektu: stanu zachowania drewna.
2. Wykonanie odkrywek i badań kolorystyki pierwotnej.
3. Usunięcie przemalowań metodami chemicznymi przy użyciu preparatów Remosol, Tirolak, oraz mechanicznie.
4. Dezynfekcja drewna preparatem Lichenicida w etanolu.
5. Dezynsekcja drewna preparatem Xyrein.
6. Podklejenie odspojonej warstwy malarskiej i partii złożonych dyspersją wodną POW.
7. Wykonanie niezbędnych prac stolarsko – snycerskich: wzmocnień, uzupełnienie brakujących elementów snycerki drewnianej, rekonstrukcja detali brakujących.
8. Założenie kitów akrylowych na partiach drewna z malaturą.
9. Impregnacja – wzmocnienie strukturalne osłabionych partii drewna poprzez zaimpregnowanie 5% roztworem żywicy Paraloid B 72.
10. Oczyszczenie partii złożonych przy użyciu gumki oraz środków powierzchniowo czynnych (Contrad 2000).
11. Usunięcie zdegradowanych i odspojonych gruntów.
12. Wykonanie uzupełnień gruntów kredowo-klejowych.
13. Opracowanie powierzchni gruntu na mokro i na sucho.
14. Położenie izolacji szelakowej na kitach w partiach polichromowanych.
15. Wykonanie złocień na elementach snycerskich złotem płatkowym (23 $\frac{3}{4}$ K) zgodnie z pierwotnym układem
16. Wykonanie retuszu naśladowczego, scalenie kolorystyczne warstwy malatury i emalią akrylową do drewna o wykończeniu satynowym, dobarwianą ręcznie do koloru oryginału.

IKONA

1. Wykonanie dokumentacji fotograficznej stanu zachowania
2. Podklejenie łuszczącej się i odspojonej warstwy malarskiej i gruntu (dyspersja wodna POW).
3. Dezynfekcja i dezynsekcja deski podobrazia preparatami dedykowanymi (Lichenicida, Xyrein)
4. Oczyszczenie warstwy malarskiej z brudu i pozostałego werniksu preparatami dobranymi na podstawie wykonanych prób wrażliwości warstwy malarskiej (Contrad 2000)
5. Delikatne oczyszczenie złotej bordiury metodą gumowania – gumką w proszku.
6. Uzupełnienie ubytków warstwy gruntu do wysokości warstwy malarskiej – grunty kredowo-klejowe.

7. Opracowanie powierzchni kitów zgodnie z powierzchnią oryginału.
8. Retusz złocień tła ikony złotem płatkowym.
9. Zabezpieczenie warstwy malarskiej werniksem pośrednim.
10. Punktowanie warstwy malarskiej metodą retuszu naśladowczego techniką olejno-żywiczną.
11. Zabezpieczenie warstwy malarskiej werniksem damarowym końcowym.
12. Wykonanie dokumentacji przebiegu prac.

mgr Małgorzata Podgórska-Makal
nr dyplomu ASP w Warszawie 4997
upr. konserwatorskie. 20/K/97
20-282 Lublin, ul. Królowej Jadwigi 6/7
tel. 501030663, 501030687

Lublin 25 styczeń 2021

Fot. nr. 1 - Cerkiew Prawosławna p.w. św. Mikołaja w Zabłociu, powiat bielski – Kiot za ikonostasem. Stan istniejący. Zdjęcie wykonała M. Podgórska-Makal